

Wat zou jij beslissen?

Levensechte dilemma's rond vrede en veiligheid

Sinds de Tweede Wereldoorlog is Nederland betrokken geweest bij een groot aantal vredesmissies. Hoe is het om zelf als militair op missie te zijn? Wat hebben Nederlandse veteranen, jong en oud, meegemaakt? Het lespakket 'Wat Zou Jij Beslissen' maakt dit voor leerlingen in het voortgezet onderwijs inzichtelijk.

Daniël van Middelkoop is onderzoeker en projectmanager bij Alice O educatie in wereldperspectief

Tijdens een missie moet een soldaat vaak in enkele seconden beslissen over leven of dood. Militairen moeten ook belangrijke beslissingen maken over hun eigen toekomst: wel of niet nog een keer op missie? Het zijn voorbeelden van afwegingen die elke veteraan heeft gemaakt. Deze afwegingen en dilemma's staan daarom centraal in 'Wat Zou Jij Beslissen', dat door Alice O is ontwikkeld in opdracht van het Comité Nederlandse Veteranendag. Door middel van dilemma's en bijbehorend lesmateriaal gaan leerlingen nadenken over nut en noodzaak van missies en krijgen ze inzicht in de moeilijke keuzes die tijdens deze

Afghanistan: vechten of terugtrekken?

In het scenario dat zich afspeelt in Afghanistan kruipen de leerlingen in de huid van een militair die leiding geeft aan een patrouille naar een dorp dat in een gebied ligt waar de Taliban nog erg actief zijn. Steeds komen de leerlingen voor moeilijke keuzes te staan: is goed contact met de bevolking het belangrijkste, of breng je daarmee jezelf én de burgers wellicht in gevaar? Help je een gewonde man langs de kant van de weg, met het risico dat je in een hinderlaag loopt, of rijd je door? De keuzes van de leerlingen bepalen het uiteindelijke verloop van het scenario. Bij elke mogelijkheid is achtergrondinformatie beschikbaar, die de leerlingen kunnen gebruiken om een weloverwogen keuze te maken.

'Leerlingen gaan op vredesmissie in Soedan of vinden zich terug in de situatie van een leeftijdgenoot met een vader die na een vredesmissie lijdt aan een oorlogstrauma'

missies vaak onvermijdelijk zijn. Ook begrijpen ze wat het betekent om op een missie te zijn, of geweest te zijn, zowel voor de militaire veteraan als zijn familie. Leerlingen ontdekken tevens waar Nederlanders op missie zijn geweest, nu en in het verleden.

Lespakket

'Wat zou jij beslissen' bestaat uit een boek, verwerkingsopdrachten, een docentenhandleiding en toegang tot het interactieve deel van de website www.watzoujijbeslissen.nl, waar leerlingen vier interactieve scenario's met dilemma's doorlopen. De keuze van de leerling bepaalt steeds het vervolg van het scenario. Het pakket is flexibel opgezet, met enkele basislessen en een paar optionele lessen, zodat de docent zelf kan kiezen hoe intensief er met het pakket gewerkt wordt. De minimale tijdsbesteding is twee lesuren, in de maximale variant worden er zes lesuren gevuld met het pakket. Voor ver-

dere verdieping zijn suggesties en verwijzingen naar andere lespakketten en bronnen opgenomen in de docentenhandleiding.

De interactieve scenario's hebben de uitstraling van een online game, maar zijn dat natuurlijk niet. Gebruik van de dilemma's wordt altijd gekoppeld aan verwerkingsopdrachten in de klas: met behulp van een debat, het schrijven van een artikel of via werkbladen verdiepen leerlingen zich in de onderwerpen die in de scenario's worden geïntroduceerd. De opdrachten variëren van reproduceer- en verwerkingsopdrachten tot lessen waarbij leer-

lingen in groepen werken aan het ontwikkelen van een eigen dilemma.

Er zijn aparte lessen voor verschillende niveaus; voor onderbouw en bovenbouw, voor vmbo en havo/vwo. De lessen kunnen worden gebruikt in de vakken geschiedenis, wereldoriëntatie, burgerschap en sociale cohesie, maatschappijleer of in vakoverstijgende debatten. Binnen geschiedenis zijn de lessen bruikbaar bij de tijdsvakken 9 ('wereldoorlogen') en 10 ('televisie en computer'). Binnen tijdvak 10 sluiten de werkbladen bijvoorbeeld aan bij de onderwerpen 34 (nationalistische bewegingen in koloniën, streven naar onafhankelijkheid) en 36 (sociaal-culturele veranderingen en toenemende pluriformiteit). In de docentenhandleiding staat aangegeven bij welke kerndoelen en eindtermen het pakket aansluit en per les worden de leerdoelen gegeven.

Met behulp van de werkbladen verdiepen de leerlingen zich in het boek *Oorlogen en vredesmissies*, waarin de Nederlandse rol in gewapende conflicten aan bod komt, ondersteund door persoonlijke verhalen van veteranen. Leerlingen komen op deze manier niet alleen in aanraking met de keuzes van jonge veteranen en de conflictsituaties die recent plaatsvonden, maar verdiepen zich ook in oorlogen

en vredesmissies die in een verder verleden plaatsvonden.

Naast Afghanistan bevat het pakket nog drie andere scenario's. Leerlingen gaan op vredesmissie in Soedan, komen voor de keuze te staan of ze wel of niet nogmaals op missie moeten gaan, of vinden zich terug in de situatie van een leeftijdgenoot met een vader die na een vredesmissie lijdt aan een oorlogstrauma.

Geen goed of fout

De dilemma's waar de leerlingen voor worden gesteld, leiden tot fundamentele vragen over waarden en normen. Centraal staat steeds de vraag: wat vind ik eigenlijk? Het beantwoorden van die vraag in de groep laat leerlingen op zoek gaan naar hun eigen waarden en identiteit. Daarbij gaat het niet om het vinden van het goede antwoord. Want er is niet altijd een duidelijk goed of een duidelijk fout antwoord.

'Best confronterend dat mensen van mijn leeftijd voor deze keuzes komen te staan. Ik ben 17, wat weet ik daar nou van? Maar die gasten zijn ook pas 18, en die moeten wel beslissen. Je kunt het eigenlijk bijna nooit goed doen voor iedereen.'

- Leerling uit 4-vwo ►

Veteraan geeft uitleg over zijn missie aan havo-scholieren.

Dit bleek ook tijdens de ontwikkelfase van het project, toen het materiaal werd uitgetest op drie scholen in Amsterdam. Leerlingen uit 2-vmbo, 4-havo en 4-vwo testten het materiaal tijdens de maatschappijleerlessen en beoordeelden de interactieve scenario's en de bijbehorende lesopdrachten. Ook de docenten van de leerlingen werden, tijdens en na de les, gevraagd om hun reacties.

'Voor veel jongens op het vmbo is het leger een realistische volgende stap. Dit lespakket maakt de realiteit van een militaire carrière voor hen tastbaar'

Leerlingen uit havo en vwo ervoeren de scenario's als confronterend. Dit kwam vooral door het feit dat ongeacht de keuzes die gemaakt worden er niet een serie 'goede' of 'foute' keuzes is, maar dat je ook altijd te maken hebt met negatieve gevolgen. Dit leidde

Een dilemma uit het scenario Soedan. Onder een kaart van het gebied als oproepbare extra informatie.

Meer informatie

Kijk voor een voorbeeld van één van de interactieve scenario's, meer informatie over het lespakket en de mogelijkheid tot bestellen op www.watzoujijbeslissen.nl. U kunt ook direct mailen naar het Comité Nederlandse Veteranendag: info@veteranendag.nl. Het pakket kost normaal gesproken € 200,- exclusief BTW. Hiervoor krijgt u toegang tot de online scenario's, de lesopdrachten en de docentenhandleiding en twintig exemplaren van het boek *Oorlogen en Vredesmissies*. Lezers van Kleio krijgen bij bestelling € 25,- korting o.v.v. Kleio 2011; deze actie is geldig tot 31 december 2011.

direct tot discussies over de gemaakte keuzen en over nut en noodzaak van vredesmissies. De leerlingen in het vmbo stelden zich deze vragen niet direct zelf, hier ligt dus meer dan bij de andere niveaus een taak voor de docent. Wel werden de leerlingen direct 'meegenomen' in het scenario. Vooral het feit dat het scenario verteld wordt vanuit de eerste persoon en dat de tekst niet gelezen hoeft te worden, maar wordt overgebracht met behulp van een *voice over* werd door deze leerlingen gewaardeerd.

De docent die lesgeeft aan een bovenbouw vmbo-klas ziet vooral meerwaarde in het lespakket omdat het de realiteit van een militaire carrière voor leerlingen tastbaar maakt. Voor veel leerlingen is het leger een realistische volgende stap, vooral voor jongens. Veel jongens weten echter niet precies waar ze aan beginnen.

Wel geven de docenten aan dat het belangrijk is dat de leerlingen niet alleen de online scenario's doorlopen, maar dat de klas ook aan de slag gaat met de bijbehorende lessen. Het moet geen spelletje worden, daarvoor zijn de onderwerpen die aan bod komen te heftig. ■